Predaje iz Hrvatskog Zagorja

Turniški, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:032371

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Studij kroatologije

Monika Turniški

Predaje iz Hrvatskog zagorja

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ljiljana Marks

Zagreb, srpanj, 2017.

Sadržaj

1. Uvod ... 3
2. Usmena predaja ... 5
3. Krapina ... 6
   3.1. Crna Kraljica ... 6
   3.2. Čeh, Leh i Meh ... 7
   3.3. Vještice i krave ... 7
4. Bednja ... 8
   4.1. Vještice se žele udati ... 8
   4.2. Baba Jaga ... 8
   4.3. Švecova pećina ... 9
   4.4. Predaja o potkovi ... 9
   4.5. Pranje odjeće u rijeci ... 9
   4.6. Predaja o Hadrovoj kruški ... 10
5. Desinić ... 10
   5.1. Veronika Desinićka ... 10
   5.2. Veronika i Turci ... 11
   5.3. Vražja peć ... 12
6. Radoboj ... 12
   6.1. Predaja o dedeku, babici i unučici ... 13
   6.2. Zlatno tele ... 13
   6.3. Žabe coprnice ... 14
   6.4. Coprnice i volovi ... 14
7. Đurmanec ... 14
   7.1. Od Đure do Đurmanca ... 15
   7.2. Potkova u pećini ... 15
   7.3. Lucijin stolčić ... 15
   7.4. Kartanje u kući pokojnika ... 16
   7.5. Krava bez mlijeka ... 16
   7.6. Coprnice noću peru rublje ... 17
8. Zaključak ... 18
9. Popis korištene literature ... 19

Opis istraživanja

Ovaj se rad temelji na usmenim predajama koje sam zapisala kroz razgovor s mještanima.

Predaju o coprnicama i kravama ispričala mi je umirovljena trgovkinja gđa. Jelena Turniški, rođena 1951. godine. Njeni su se roditelji našli u sličnoj situaciji pa su joj ispričali taj i događaje slične tome.

Predaju iz Radoboja o djedu, baki i unučici ispričala mi je moja majka Blaženka Turniški kada sam bila dijete. Ona je rođena 1971. godine, po zanimanju tekstilni tehnolog, a predaju je čula od svoje majke, koja trenutno ima sedamdeset i pet godina.

Mještanka Lepoglave, gđa. Marica Grabar, po zanimanju trgovkinja, rođena 1966. godine, ispričala mi je predaju o coprnicama i pranju odjeće u rijeci. Prema njezinim kazivanjima, to se dogodilo njezinom djedu, koji joj je to kroz djetinjstvo više puta prepričavao.

Zdravko Mikša po zanimanju elektrotehničar, rođen 1967. godine, ispričao mi je predaju o žabama i coprnicama. Njemu je tu predaju kao djetetu prenjela susjeda za koju on smatra da je coprnica. Predaju o coprnici i volovima ispričao mu je djed jer je on sudjelovao u tom događaju, a Zdravko smatra kako je to istina jer je predaju čuo iz prve ruke.

Predaju o Lucijinom stolčiću ispričala mi je moja sedamdesetogodišnja baka Josipa Turniški, umirovljena krojačica, koja je tu predaju kroz svoje djetinjstvo čula u više navrata od svoje majke i bake.

Medicinska sestra Dijana Hanžić, rođena 1971. godine ispričala mi je kako se prije u ime pokojnika kartalo u njegovoj kući. Ona je tu predaju čula od svojih roditelja u čijem se selu to i dogodilo.

Predaju o kravama i coprnici ispričala mi je pedesetčetverogodišnja mještanka Podbrezovice Anica Pavić, po zanimanju kuharica, koja ju je čula od svoje svekrve.

Gospođa Alojzija Varjačić, rođena je 1950. godine, umirovljena je trgovkinja, a ispričala mi situaciju u kojoj se našao njezin brat prije četrdesetak godina. On je prema predaji vidio coprnicu kako noću pere rublje.

Gotovo nijedna predaja ne postoji u zapisanom obliku već samo u njihovim sjećanjima. *Lucijin stolčić i Coprnice peru rublje,* zapisane su jer se one pričaju vrlo često i u mnogim mjestima. Ostale predaje u zapisanom obliku nisam pronašla. Naslove predaja izmislila sam sama na temelju radnje jer nisu definirani.

1. Uvod

Usmena je književnost jedna od glavnih sastavnica kulture koja se gradila kroz povijest posredovanjem čovjeka. Zahvaljujući pojedincima koji su prepoznali samu vrijednost usmeno književnog proizvoda, neki od oblika su zapisani kako bi se lakše i vjerodostojnije prenosili, a ponajprije sačuvali. Smatra se kako stariji zapisi bolje obilježavaju tradiciju jer čuvaju starije uzorke te prednjače u opisu i povijesnom pregledu od novijih.

Hrvatska je usmena književnost oduvijek bogata predajama i raznim tipovima legendi. Razdoblje romantizma obilovalo je raznovrsnim zapisanim oblicima, koji u povijesnom pregledu imaju povlašteno značenje. Od tada se korpus književnosti počinje istraživati kao samostalan i izdvojen dio, a ne u okviru povijesti ili pisane književnosti. Izdvojeni su i tipovi književnosti koji su oblikovali samu usmenu književnost, tradiciju i kulturu hrvatskoga naroda bez međusobnih veza s drugim narodima diljem svijeta, kako bi se stavio naglasak na književnost hrvatskoga kraja. (Botica, 2013: 7)

Proučavajući usmenu književnost, nailazimo na različita stajališta modernih znanstvenika. U dvadesetim godinama 20. stoljeća objavljuju se ozbiljne rasprave kojima je naglasak na usmenoj književnosti i odnosu usmene i pisane književnosti. Autori tih radova mogu se podijeliti u dvije grupe. Jedni zastupaju mišljenje kako su *usmena* (narodna,folklorna) i *pisana* (umjetnička) književnost dva različita pojma i oblika stvaralaštva, dok drugi smatraju kako se književnost kao umjetnost riječi u bilo kojem obliku ne bi smjela dijeliti na *usmenu* i *pisanu.* (Zvonar, 2014:33)

U ovom će se radu prema istraživanjima i starijim zapisima pisati o usmenim predajama Hrvatskoga zagorja kao tekstovima koji čuvaju tradiciju i lokalni identitet. Tekstovi su prikupljeni u Krapini, Bednji, Desiniću, Radoboju te u drugim mjestima koja su uspjela sačuvati svoju tradiciju i predaje kroz stoljeća. U radu će se najviše govoriti o predajama koje su prikupljene razgovorom sa stanovnicima mjesta o kojima govore predaje.

2. Usmena predaja

Književnost kao umjetnost riječi prati čovjekov razvoj od trenutka kada je shvatio vrijednost riječi i počeo kultivirati sebe i sve oko sebe. Postupno, pričom o sebi i o svemu oko sebe čovjek stvara novu književnu zbilju koju prenosi na druge ljude. Polako su se autori i slušatelji počeli navikavati na novu vrstu komunikacije koja je za razliku od svakodnevnog govora bila slikovitija, simboličnija, izdašnija te figurativnija. Kada govorimo o stvaranju nove književne zbilje vrijedi istaknuti poznatu misao Milivoja Solara: „Književnost se služi jezikom, jezik je njena prava građa i samo posredno preko jezika zbilja se pojavljuje u književnom djelu“. (Botica, 2013: 22) Taj novi govor i teme unutar kojih se on iskazivao bili su važni pojedincu i zajednici jer je to bilo upravo onakvo kako su oni zamišljali da bi se o tim stvarima trebalo govoriti. Stvari o kojima je trebalo govoriti simbolično, slikovito i s težnjom da se ostvare u tradicijsku usmenu predaju događale su se vjerojatno mnogima. Ali mnogi, odnosno većina njih, nije mogla ni znala kako (pro)govoriti o „tome“ kao neki daroviti pojedinac koji bi to interpretirao tako da su svi osjećali kao da on govori upravo ono što su oni htjeli reći, no nisu znali kako. Tu je dakle začetak i polazište usmene predaje. (Botica, 2013: 21)

Kada se govori o usmenoj predaji, ponajprije se misli na kraću proznu vrstu koja je često popraćena osjećajima zbiljnosti opisanog događaja, s gledišta kazivača te nastala iz povijesnih djela (kronika) i stare literature, ali najviše iz usmenih svjedočanstava, vjerovanja, obreda i tradicija. Ona je također i dokument pučkog poimanja svijeta, povezana s društvom, društvenim normama i vrijednostima zajednice. Elementi koji su najčešće prisutni u usmenoj predaji povezani su s neobičnim i fantastičnim likovima i događajima koji nam pružaju taj osjećaj zbilje da se zapitamo i promislimo kako je to moglo biti nekada i zašto se mi osobno ne susrećemo s takvim bićima i događajima. Interpretacija usmenih predaja u domaćoj i svjetskoj znanosti uvijek se kretala između neobičnog i mitološkog značaja te prosuđivanja vjerodostojnosti povijesnog diskursa. Za razliku od pisane književnosti smatrana je nestabilnom i fluidnom pripovjedačkom vrstom jer su do danas ostala neriješena mnoga

teorijska semantička i epistemološka pitanja. (Usmena predaja: folkloristički aspekti i interdisciplinarna vizura: 2014)[1]

3. Krapina

Krapina je glavni grad Krapinsko-zagorske županije. Kroz povijest je bila jedna od vodećih gradova tog područja u kojem su se skupljali književnici i učeni ljudi kao August Šenoa, Stanko Vraz, Ivo Andrić i mnogi drugi. U Krapini je rođen i jedan od vodećih pristaša ilirskoga preporoda, Ljudevit Gaj, koji je u svojim novinskim člancima pisao o krapinskim usmenim predajama i kako su nastala imena pojedinih mjesta. Svaki je književnik za vrijeme boravka u Krapini napisao barem jednu pjesmu ili priču koje su dan danas sačuvane i smatraju vrijednim ostacima.

3.1.Crna Kraljica

U krapinskom starom gradu vjenčao se hrvatsko–ugarski kralj Sigismund s Barbarom Celjskom, kćeri grofa Hermana II. Celjskog tadašnjim gospodarom Krapine 15.studenoga, 1405. Barbara je bila sestra Fridrika II. Celjskog koji je bio poznat po romantičnoj no i tragičnoj ljubavi s Veronikom Desinićkom. Barbara je bila lijepa žena i dominantna gospodarica Medvedgrada, Krapine i Cesargrada, o kojoj su nastale mnoge mistične priče. Najpoznatija predaja o njoj je ona o Crnoj kraljici (tako su zvali Barbaru Celjsku zbog dominantnog i lošeg vladanja), lijepoj vladarici Krapine oko koje su se nerijetko skupljali lijepi mladići, koje bi ona, kad bi joj dosadili bacala lavovima i crnim gavranima da sa njih trgaju meso. Zbog svojeg lošeg vladanja narod ju nije volio, a zvali su je „čudo koje donosi nesreću“. Govori se kako je umrla od kuge koju je poslao sam Bog pa se zato boji Božjeg svjetla te izlazi noću kao crna sova, a oči joj se krijese kao dva žarka ugljena pa i u mraku vidi kao mačak. U crkvu ulazi na Badnjak, no otiđe prije završetka misnog obreda kako je ne bi netko primjetio.[2] [Belošević (ur.), 2009: 29]

[1] http://www.ief.hr/Novosti/Doga%C4%91anja/tabid/88/articleType/ArticleView/articleId/78/language/hr-HR/Meunarodni-znanstveni-skup-Usmena-predaja-folkloristicki-aspekti-i-interdisciplinarna-vizura-Zagreb-13-14-studenog-2014.aspx

[2] Više o Crnoj kraljici u (Željko Bajza, Priče ispod Medvednice i Ivančice, Zagreb, 1996.)

3.2.Čeh, Leh i Meh

Prema predaji, u vrijeme rimske vladavine postojala su tri brda iznad Krapine. Psar, Šabac i Stari grad Krapine. Na tim brdima živjela su tri brata Čeh, Leh i Meh i njihova sestra Vilina. Predaja govori da su se braća htjela osloboditi rimskog gospodarstva i osmislila su plan kako će to učiniti, no njihova ih je sestra koja je bila zaljubljena u rimskog namjesnika izdala. Braća su tada ubila rimskog namjesnika te pobjegli na sjever gdje su osnovali tri države: Čeh Češku, Leh Poljsku i Meh Rusiju. Sestru Vilinu braća su uzidala u kulu na Starom gradu, a njezino je dijete vol na rogovima prenio na drugu stranu, gdje je dijete sahranio neki pustinjak. To s mjesto od onog vremena pa do danas, po lijepoj glavi naziva Lepoglava.[3] Tragove ove usmene predaje postoje kod mnogih čeških i poljskih pisaca, ali nemaju povijesne dokaze. U našem kraju, ovu je predaju popularizirao Ljudevit Gaj u 19. stoljeću gdje usklađuje ideje ilirizma i Krapinu kao kolijevku svih Slavena. [Herceg (ur.) 2005: 17]

3.3.Vještice i krave

Mještani Krapine vole pričati o vještacama i njihovim vradžbinama. Tako postoji predaja da se jedna obitelj zamjerila vještici koja je živjela nedaleko od njih pa im je ona priređivala svakakve vradžbine. Tako se vještica jednog dana odlučila osvetiti kada je obitelj išla sa kravama na ispašu. Krave su mirno pasle travu kada su odjednom popadale na pod nemoćne sa kvrgama po tijelu. Vlasnici krava pretpostavili su o čemu se radi pa su pozvali ženu koja ima moć protiv vještica kako bi im spasila životinje. Žena je izmolila nekoliko molitava, a nakon toga psovala na sav glas. Nakon njenog „obreda“, krave su ustale i nastavile s ispašom kao da se nikada ništa nije dogodilo.[4] (Mještanka Gornjeg Jesenja,2017.)

[3] Gajev zapis predaje na lazi se u Ljudevit Gaj, Vjekopisni moj nacrtak, autobiografi ja 1875.
[4] Predaju prema sjećanju ispričala je gospođa Jelena Turniški, čiji su roditelji svjedočili sličnom događaju.

4. Bednja

Bednja je mjesto stvoreno na rijeci Bednji u Hrvatskom zagorju. Pretežito brežuljkast kraj s bogatom povijesnom i kulturom baštinom te obilno legendama i usmenim predajama. Mjesto je najpoznatije po dvorcu Trakošćan, koji je izgrađen iz utvrde iz 13. stoljeća pod nazivom Zmajeva stijena.

4.1.Vještice se žele udati

Priča o vješticama koje na bačvi putuju u Ameriku, poznata je u Bednji kao priča koja se nerijetko govori. Naime, u selu se odvijala svadba, a vještice su ponudile mladencima da će im kroz pola sata na stol donijeti svježe grožđe. Naravno, nitko im nije povjerovao jer je bila zima i zna se da svježeg voća nema. Vještice su sklopile dogovor s mladencima: ako one prve uspiju donijeti grožđe na stol, svadba će se prekinuti i mladoženja će se vjenčati za jednu od vještica. Ako ih pak netko preduhitri svadba se može nastaviti. Djever je čuo kako će vještice na bačvi odletjeti u Ameriku po svježe grožđe pa se kradomice uvukao u bačvu. Po povratku, dok su se vještice prijevremeno veselile izvršenom zadatku, djever je uzeo grožđe i donio ga na stol prije vještica radi čega je svadba nastavljena. (Općina Bednja-Legende i priče, 2017: 1)

4.2. Baba Jaga

Predaja govori kako je baba Jaga uspjela spasiti utvrdu Trakošćan od napada Turaka i sav puk koji se pred Turcima sklonio iza kula i zidina trakošćanske utvrde. U pohodu prema Beču, Turci su prolazili zagorskim krajem ostavljajući iza sebe pustoš i siročad. Trakošćanska vlastela uvidjela je opasnost te pozvala ovdašnji narod u utvrdu kako bi se spasili, ali i da im pomognu pri obrani. Turci su pod svaku cijenu željeli zauzeti utvrdu Trakošćan, sve dok baba Jaga nije preuzela stvari u svoje ruke. Naime, ona je nakon nekoliko dana opsade, od puka zatražila drveni panj, nekoliko snopova raženog škopa i lučnicu. Rekla je: „Nič se vi ljudi ne brinite, sad bute vidli kaj se bu dogodilo.“ Ona je na panju lučnicom usitnjavala slamu i

pritom izgovarala čudne riječi, a iz svake je slamčice poletio strašan stršljan i tako njih još stotite tisuća koji su pokorili i otjerali Turke s tog područja. (Općina Bednja-Legende i priče, 2017: 3)

4.3. Švecova pećina

Postoje zapisi iz 19. stoljeća da se 12. rujna 1834. zapalila pećina po imenu Sveciana i gorjela 14 dana izbacujući plamene vatre po planini. Zapaljeno veliko kamenje i drveće je letjelo po zraku, a njihov štropot i zvečanje po planini čulo se po cijelom području Bednje i Cvetlina. Neki od starijih mještana kažu da je u spomen požaru 29. listopada 1867. podignut križ kraj te pećine. Nitko još dan danas ne zna što se stvarno dogodilo, no mlađe generacije ipak smatraju da križ nije zato postavljen. Smatraju da su ga ondašnji stanovnici postavili u znak zahvalnosti Bogu što je stvorio prekrasnu Cvetlinsku kotlinu, koju možemo vidjeti sa Švecovih pećina kao i susjednu Sloveniju i dio Alpi. (Općina Bednja-Legende i priče, 2017: 2)

4.4. Predaja o potkovi

Zločesta carica Marija jahala je na konju kroz bednjanski kraj. Na uzvisini iznad Maclja ugledala je trudnu djevojku kako sjedi na kamenoj stijeni i moli milodar za dijete koje nosi. Carica je bila hladnog srca i nije jadnoj djevojci dala milodar. Njenoj kobili bilo je žao jadne djevojke pa je ljuteći se na caricu nekoliko puta udarila kopitom po kamenoj stijeni tako moćno da se tragovi potkove i danas jasno vide. Mještani su to mjesto prozvali Potkova i uredili simbolima kršćanstva. Na to se mjesto hodočasti svake godine prve nedjelje po Velikoj Gospi. (Općina Bednja-Legende i priče, 2017: 3)

4.5. Pranje odjeće u rijeci

Mještani Bednje i okolice, ponajprije bake, vole opisivati kako se nekad prala odjeća u rijeci Bednji uspoređujući to sa današnjom tehnologijom i perilicom rublja. Međutim,

opisujući svoje doživljaje obvezno u priču umetnu popularnu predaju kako su nekad vještice noću prale odjeću. Naime, uz odjeću se stoljećima močila konoplja, a kako konoplja ima opojna svojstva od kojih su ugibale ribe, vlasti su zabranile močenje i pranje konoplje u Bednji. Žene su tada to radile u gluho doba noći kako bi se sakrile od „dugih jezika“, a jedan se muškarac pri povratku iz gostionice kleo i tvrdio da vještice noću peru rublje na rijeci Bednji. [5](Mještanka Lepoglave, 2017)[6]

4.6. Hadrova kruška

U jednom selu stajala je vrlo rodna kruška koju su mještani zvali Hadrova kruška. Vlasnik je bio jako ponosan na krušku i njezin plod. Nitko se od susjeda nije usudio ubrati plod s te kruške jer je po selu kružila priča kako se oko kruške skupljaju vještice koje plešu kolo pazeći da pritom ne prevrnu škaf pun vode jer će u protivnom biti otkrivene. Međutim, nakon nekog vremena ispalo je da je vlasnik izmislio tu priču i ispričao je po selu kako bi otjerao mladiće koji se navečer skupljaju kod kruške i kradu mu plodove. (Općina Bednja-Legende i priče, 2017: 3)

5. Desinić

Desinić je smješten u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske. Prvi se put spominje u statutima zagrebačkog Kaptola oko 1334. godine. Poznat je po dvorcima Veliki Tabor, koji je bio u vlasništvu obitelji Celjski i dvorcu Velika Horvatska, čiji su vlasnici bili iz grofovi poznate obitelji Ratkay.

5.1. Veronika Desinićka

[5] Zapisani oblik ove predaje kao i ostalih iz tog područja, možete pročitati na internetskoj stranici http://www.bednja.hr/legende-i-price .
[6] Prema sjećanju gospođe Marice Grabar iz Lepoglave.

Predaja o Veroniki Desinićkoj najpoznatija je u tom kraju, a i okolici. Prva pomisao na Desinić veže nas za tu osobu. Naime, prema predaji, 1401. Veronika se rodila na malom brežuljku u kući Gaše Desinićkog nedaleko od Desinića. Majka joj je umrla pri porodu pa je Veronika izrasla u veoma marljivu djevojku, koja se brinula o svemu u kući i u gospodarstvu. Po svojoj marljivosti, a ponajprije po ljepoti, bila je poznata u kraju. Jednog dana, 1421. godine na imanje Veronikinoga oca, zalutao je Fridrik II. Celjski, sin moćnog grofa i vlasnika Velikog Tabora Hermana II. Iako je bio oženjen, Fridkrik je volio biti u društvu žena. Veroniku je zamolio da mu da vode kako bi se okrijepio, a kad su im se pogledi sreli, rodila se prava ljubav o kojoj je Veronika maštala. Veronika i Fridrik često su se nalazili, a mještani su počeli pričati o njihovoj velikoj i iskrenoj ljubavi. Fridrikov otac i sestra Barbara nisu vjerovali u iskrenost te ljubavi te su smatrali da je to samo jedna od mnogih Fridrikovih avantura. Fridrik je odlučio okončati svoj brak te oženiti Veroniku kako bi svima dokazao svoju ljubav prema njoj. Ubio je svoju ženu misleći kako će se na taj način riješiti prepreki koje koče njegovu i Veronikinu ljubav. Nakon što se Fridrik oženio Veronikom, Herman je naredio da Fridrika zatvore u kulu, a Veroniku je dao uhititi te ju pred sudom pokušao optužiti da je čarobnica i vještica koja je zavela njegovog sina. Sud je Veroniku proglasio nevinom, no unatoč presudi, čim su suci krenuli prema izlazu, ban Herman izdao je nalog da se Veronika ubije. U dvorištu Velikog tabora postavili su drvenu posudu punu vode te u njoj utopili Veroniku. Njeno mrtvo tijelo uzidali su u zid koji spaja kulu od pet kuteva s ulazom u dvorac.
Danas se u Velikom Taboru nalazi izložba o Veroniki Desinićkoj, gdje su izložena djela hrvatskih pisaca, slikara i kazališnih umjetnika, koje je inspirirala Veronikina ljubavna priča. (TZG Kumrovec, Desinić, Zagorska sela: 2017)
Prema predaji, brežuljak Grešna gorica, bio je tajno sastajalište Veronike i Fridrika. Zbog njihove zabranjene ljubavi i grijeha, restoran na brežuljku danas nosi ime „Grešna gorica“. (Grešna gorica, O nama: 2017.)
Ta se legenda stoljećima prenosi s koljena na koljeno, a u novije su doba u zidinama dvorca pronađeni lubanja i pramenovi kose. Dokazano je da je lubanja ženske osobe, no ne možemo biti sigurni da je Veronikina. Mnogo je književnih i slikarskih djela inspirirano ljubavlju Veronike Desinićke.

5.2. Veronika i Turci

Ova je predaja jako slična onoj o babi Jagi i utvrdi Trakošćan, no zato se vole slušati takve priče kako bi ljudi sami procijenili njihovu vjerodostojnost i zamislili da je bilo onako kako nama odgovara. Naime, dok je Fridrik zajedno sa svojim vojnicima branio Veliki Tabor od Turaka, Veronika je rezala slamu kojom se pokrivaju krovovi. Kada su Turci već probili obrambeni zid Veronika je isjeckala slamu na sitne komadiće, otišla do prozora i otpuhnula na Turke. Komadići slame pretvorili su se u tisuće stršljena koji su napali Turke. Kad su Turci vidjeli što ide prema njima, pobjegli su glavom bez obzira. Tako mještani vole pričati da je Veronika spasila Desinić od Turaka. (TZG Kumrovec, Desinić, Zagorska sela: 2017)

5.3. Vražja peć

Potok Sopotnica slapom s visine dva metra, spušta se iz spilje u jezerce dubine otprilike jednog metra i nastavlja teći ispod mostića kao potok koji nikad ne presušuje, a plitak je tako da ga čovjek može pregaziti. Priča govori kako je tu nekad bilo prijestolje vraga i coprnica koji su izvađali različite vradžbine. Ljudi su se bojali ići tim putem, osobito noću, pa su sagradili kip sv. Mihovila da ih šiti, te kapelu u Sopotu posvetili sv. Mihovilu jer je on anđeo s najviše moći, zaštitnik pećina, i može se suprotstaviti vragu. Ljudi već desetljećima prenose priču kako je prije 200 godina slapom tekla crvena vatra koja je jednom gorjela čak dva dana bez prekida, a iz nje su se čuli krikovi. Znanost pak govori kako crvena boja potječe od crvenog neba na zalasku sunca a krikovi su zapravo hukovi protjecanja vode, tj. slapa. Mjesto je uvijek otvoreno za druženja i ljudi ga često posjećuju. (Legende i bajke: 2017)

6. Radoboj

Radoboj je malo mjesto pokraj Krapine koje također ima zanimljive povijesne priče. Nalazi se u kotlini gore Strahinjčice. Obiluje predivnim krajolikom, zanimljivom prirodom te gospodarskim značajem. Zagorci za Radoboj vole reći: „Tuj se najde i mira i spokoja“.

6.1. Predaja o dedeku, babici i unučici

Radobojska legenda govori o djedu, baki i njihovoj unučici, a inspirirana je velikim prirodnim kamenima. Obličje djeda i bake nalazi se na planinskom području, a nedaleko od njih nalazi se još veći kamen unučice pored kojeg se nalazi bunar iz kojeg teče bistra voda te se slijeva u potok. Naime, jednog je dana unučica razljutila djeda i baku, a oni su ju kako bi je se riješili poslali na bunar po vodu. Djevojčica je otišla, no kako je grabila vodu sito bi vodu propuštalo i djevojčici ne bi ništa ostalo. Nakon duge borbe sa vodom djevojčica nije odustajala, a vrijeme je prolazilo. Djed i baka su poželjeli da se unučica okameni tamo gdje se nalazi jer je dugo nije bilo. Prema predaji, unučica se stvarno zakamenjela kraj bunara, no zakamenjeli su se i djed i baka. (Mještanka Jazvina, 2017.)[7]

6.2. Zlatno tele

Od davnina radobojski mještani rado prepričavaju priču o borbi s Turcima u dolini Radoboja kod župne crkve. Njezin je sadržaj jednak predajama iz Desinića i Bednje no svatko ga shvati na svoj način iako mještani Radoboja kažu da u ovoj ima malo istine. Pomalo nevjerojatna i duhovita predaja koju svi pa čak i djeca u Radoboju znaju i vole pričati, govori da su u doba provale Turaka žitelji napadnutog područja dočekali tursku vojsku koja se iz Slovenije vraćala s nekim bogatim plijenom. Jedna je žena svojim čarolijama hrpu slame pretvorila u stršljene koji su tada napali Turke. Svojom dosjetljivošću obranila je Radoboj. Međutim kada su Turci u napadaju panike počeli bježati nisu mogli ponijeti sav plijen jer je bio težak. Dio dragocjenog plijena „Zlatno tele“ odlučili su zakopati misleći kako će se vratiti po njega. Ta ideja nije im pošla za rukom jer od bolova zbog stršljenovih uboda nisu mogli kopati. Sve od onda mnogi su ljudi prekapali zemlju na „Turkovom polju“ kako bi pronašli zakopano blago vjerujući da je predaja o „Zlatnom teletu“ istinita. (Općina Radoboj, Legende: 2017.)

[7] Predaju prema sjećanju iz djetinjstva ispričala gospođa Blaženka Turniški.

6.3. Žabe coprnice

U prošlim se stoljećima vjerovalo u postojanje vještica i coprnica i u njihove moći i čarolije pa su se ljudi služili raznim obredima samo da bi ih otjerali i obranili se od njih. Jednom prilikom u kuću radobojske obitelji ušla je žaba koju je obitelj odmah povezala s coprnicom. Slušajući i vodeći se za pričama starijih, članovi obitelji zapalili su žabu misleći da je ona coprnica i da će se tako obraniti od njezinih čarolija koje je možda bacila na obitelj pri ulasku u kuću. Drugog jutra susjeda za koju su otprije vjerovali da je coprnica hodala je dvorištem i psovala, ljuta i zabrinuta jer se ujutro probudila sa ranama i opekotinama na licu. Neki koji vjeruju da je to istina još dan danas pale žabe ako im uđu u kuću. (Mještanin Jazvina, 2017.)

6.4. Coprnice i volovi

Jedan je djed iz Radoboja krenuo orati njivu s volovima. Međutim kako je njiva bila na kosini, odjednom su se nizbrdo počele kotrljati bundeve. Volovi su se uplašili i počeli nekontrolirano skakati i bježati. Djed je uza sebe imao štap kojim si je olakšavao hodanje pa je tim štapom počeo zabijati po bundevama, kako bi ih zaustavio. Drugog dana susjeda je došla iz kuće sa glavom omotanom u bijele gaze. Djed je zaključio da je te bundeve poslala coprnica kako bi začarala volove, no pošto je on te bundeve udarao štapom, ozlijedio je coprničinu glavu pa je na kraju ona više stradala. (Mještanin Jazvina, 2017.)[8]

7. Đurmanec

Đurmanec je općina nedaleko rijeke Sutle koja odvaja Hrvatsku i Sloveniju. Mjesto se nalazi između gore Brezovice i Maceljskog gorja. Ima vrlo dobru prometnu povezanost pa je kroz povijest bilo važno mjesto za trgovinu. Poznato je po čestom mijenjanju imena u zadnjih četiri stoljeća, što možemo zaključiti iz nekoliko etioloških predaja o Đurmancu.

[8] Predaju o coprnicama i volovima isto kao i onu o coprnicama i žabama, prema sjećanju je ispričao gospodin Zdravko Mikša koji tvrdi da je starac s volovima bio njegov djed.

7.1. Od Đure do Đurmanca

Hrvatska obiluje gradovima, mjestima i selima. Naravno, svako mjesto mora imati svoje ime pa su tako nastale i etiološke predaje. Jedna od etioloških predaja u Đurmancu govori o čovjeku imena Đuro. Naime, prema predaji, povijest Đurmanca, odnosno Gjurmanca seže daleko u prošlost. Priča govori kako ovo mjesto, svoje ime, nastanak i razvoj zahvaljuje samo jednom čovjeku koji se zvao Đuro. Đuro je bio poprilično imućan čovjek koji je sve što je imao ulagao na korist i služenje onima koji su tu živjeli i koji su tuda prolazili, a tih prolaznika bilo je mnogo jer se putovalo na relaciji Štajerska – Zagorje. Svaki pravi „Đurmančanec“ mora znati ovu predaju koja se pripovijeda već dugi niz desetljeća. (Općina Đurmanec, O nama: 2017.)

7.2. Potkova u pećini

Ova predaja potječe iz mjesta Đurmanec, a govori o istim tragovima potkove kao i ona o zločestoj carici i trudnoj djevojci. Međutim đurmanečka verzija priče je da su Turci u 16.st., za vrijeme pohoda prema Beču, vračajući se s tih pohoda kroz naše krajeve, naišli na nepristupačne terene Maceljske šume. Tada se njihova vojska razdvojila jer nisu mogli zajedno u tolikom broju koračati kroz teren. Dok je jedan dio vojske produžio kroz Donji Macelj prema Krapini, drugi je krenuo istočno, pa na jug. Mnogi konji, izmučeni brojnim pokušajima, nisu mogli dalje pa su u kamenu ostavili neizbrisive dokaze – otisnute tragove kopita. Ti otisnuti tragovi potkove dali su ime toj pećini – Potkova. (Kozina, 2008: 269)
Ova je predaja svakako vjerodostojnija od one o carici i trudnoj djevojci jer ima elemente istinitog pa vjerojatno više ljudi vjeruje u ovaj postanak mjesta Potkova.

7.3. Lucijin stolčić

Predaja o Lucijinom stolčiću poznata je u skoro svakom mjestu Hrvatskog zagorja, a vjerojatno i u svakom kraju u Hrvatskoj. Naime, priča govori da je Lucijin stolčić služio kako bi se otkrilo tko je vještica u selu. Stolčić je dobio ime Lucijin jer se počeo izrađivati na

blagdan Sv. Lucije 13. prosinca i morao se raditi sve do Badnjaka, svaki dan pomalo jer nije smio biti završen ranije. Stolčić se na polnoćku nosio na sv. misu te se stavljao ispred ulaza u crkvu gdje bi ljudi na njega morali stajati. Svaka žena koja bi se okrenula prema osobi koja je stajala na stolčiću bila je prozvana vještičom. Da bi se spasio od zlih čarolija vještice, onaj tko je stajao na stolčiću morao je bježati kući preko vode i pritom bacati sjemenke maka ili zrna soli koje bi vještice morale sakupljati. Ako je osoba sa stolčića stigla kući prije no što su je vještice ulovile, bila bi spašena, no ako su vještice na vrijeme pokupile zrnca maka ili soli te ulovile osobu sa stolčića isprebijale bi je do krvi. (Mještanka Đurmanca, 2016.)[9]

7.4. Kartanje u kući pokojnika

Muškarci su u spomen pokojniku igrali igre sa kartama u njegovoj kući za vrijeme bdijenja nakon njegove smrti. Kada je pokojnik od strane mrtvozornika proglašen mrtvim, nije se mogao ohladiti. Tako su prošla 3 dana a „pokojnik" je i dalje bio rumen i topao u licu. Muškarci su kraj njega kartali, a on se ustao iz postelje i zavikao „cvancig!", što znači dvadeset zvanja u igri. Muškarci su se uplašili i pobjegli iz kuće preskakujući stolove i klupe, a „pokojnik" je nakon dva dana uistinu preminuo. (Mještanka Đurmanca, 2017.)[10]

7.5. Krava bez mlijeka

U priče o coprnicama puno je ljudi vjerovalo jer su jedino tako mogli objasniti čudnovate događaje koji su se zbivali u njihovim selima. U mjestu Podbrezovica kraj Đurmanca živjela je baka Terezika za koju su mještani govorili da je coprnica. Jedne zimske večeri vlasnik imanja došao je u svoju staju pomusti kravu. Međutim, krava koja je imala obilje mlijeka svaki dan, odjednom nije imala ni kapi. Tako su prolazili dani pa se vlasnik zabrinuo. Našio je na konac koji je bio zavezan za kravu, a jedva vidljiv. Vodio se za tim koncem do kraja dok nije došao do staje gdje je bila krava od coprnice Terezike. Njezina je

[9] Predaju ispričala gospođa Josipa Turniški, koja ju je čula više puta od ljudi iz različitih krajeva Hrvatske.
[10] Predaju prema sjećanju iz djetinjstva ispričala Dijana Hanžić.

pak krava imala mlijeka kao nikad dosad. Kada je vlasnik krave prerezao konac njegova je krava opet davala mlijeko. (Mještanka Podbrezovice, 2017.)[11]

7.6. Coprnice noću peru rublje

Predaju o coprnicama koje peru rublje u gluho doba noći većina je ljudi barem jednom čula. No, čuti i proživjeti svakako nije isto. Prije tridesetak godina, čovjek iz mjesta Podbrezovica, vraćao se kući iz posjete obitelji. Kada je došao već na pola puta, prelazio je preko mosta iznad potoka. Na potoku je ugledao ženu kako pere rublje. Okrenula se za njim i mrmljala nešto sebi u bradu. On se uplašio da je to coprnica i da za njim izgovara čarolije. Od straha je naravno pobjegao glavom bez obzira. (Mještanka Podbrezovice, 2017)[12]

[11] Predaju prema sjećanju ispričala Anica Pavić koja smatra da su predaje o coprnicama istinite.
[12] Predaju ispričala Alojzija Varjačić čiji se brat svjedočio pranju rublja noću od strane coprnica.

8. Zaključak

U ovom je radu izdvojen mali dio bogate hrvatske kulture. Vidljivo je iz rada da skoro svako selo, odnosno mjesto ili grad u Hrvatskom zagorju ima barem po jednu usmenu predaju ili pak legendu. Neke se usmene predaje iz različitih mjesta poklapaju u radnji ili mjestu radnje, no likovi ili postupci su izmijenjeni. Svakim novim prepričavanjem priče, ona dobiva novo „ruho“, tj. neki se detalji zaborave, neki se dodaju, neki se pak u potpunosti promijene, tako da za desetak godina imamo drugačiju priču nego što je bila ona izvorna. No, u tome je bit usmene predaje. Da se prenosi i prenošenjem mijenja od strane pripovijedača jer svaki slušač shvati predaju na svoj način ili pak povjeruje u nju pa ju prepričava kao istinit događaj. Usmene predaje i legende su važan dio hrvatske tradicije i same kulture, a njihovim ih prenošenjem čuvamo i njegujemo. U današnje vrijeme koje obiluje tehnologijom, sve je manje interesa za pričanjem priča i legendi, kao i za slušanjem istih. Starije generacije više nemaju potrebu takve priče govoriti u svrhu zabave i komunikacije pa su je potisnuli duboko u sebi. Nažalost, to direktno utječe na to da novije generacije sve manje poštuju kulturu i narodne običaje pa tako i usmeno pripovijedanje.

Navedene predaje samo su mali dio hrvatskog narodnog pripovjedačkog blaga, ali su zapisane slušajući žive pripovijedače. Dosta legendi Hrvatskog zagorja govori o coprnicama (vjerojatno su tako ljudi objašnjavali čudne događaje u susjedstvu), nadnaravnim stvorenjima, dobru i zlu, no i o povijesti (Čeh, Leh i Meh, etiološke predaje o imenu nekog mjesta). Zanimljivo je koliko slušanje takvih priča u čovjeku može pobuditi maštu i osjećaj za daljnjim istraživanjima u dubinu nastanka. Na kraju krajeva, u tome i jest čar, da čovjek samome sebi stvori priču o prošlosti i ispriča ju mlađim generacijama. Možda će se baš njegova predaja prepričavati za nekoliko desetljeća.

9. Popis korištene literature

1. Belošević, Dunja (ur.) *Legende,* Krapina: TZG Krapine (2009)
2. Bošković-Stulli, Maja, *O usmenoj tradiciji i o životu*, Zagreb:Konzor (1999)
3. Botica, Stipe, *Povijest hrvatske usmene književnosti,* Zagreb: Školska knjiga (2013)
4. Herceg, Josip (ur.) *et al*, *Naših 30 godina:* AKUD žensko kazalište Gornje Jesenje, Gornje Jesenje: Vlastita naklada (2005)
5. Kozina, Drago, *Od Surmancza do Đurmanca,* Đurmanec: Općina Đurmanec (2008)
6. Zvonar, Ivan, *Od prvih tragova do dvadesetih godina 20. stoljeća*. U Pregled povijesti kajkavske usmene književnosti 1., Zabok: Hrvatska udruga *Muži zagorskoga srca* (2014)

Internetski izvori:

1. *Usmena predaja: folkloristički aspekti i interdisciplinarna vizura* (<http://www.ief.hr/Novosti/Doga%C4%91anja/tabid/88/articleType/ArticleView/articleId/78/language/hr-HR/Meunarodni-znanstveni-skup-Usmena-predaja-folkloristicki-aspekti-i-interdisciplinarna-vizura-Zagreb-13-14-studenog-2014.aspx>, zadnji pristup 20. lipnja 2017.)
2. Općina Bednja, *Legende i priče,* (<www.bednja.hr/legendeiprice >, zadnji pristup 20.lipnja 2017.)
3. TZ Kumrovec, *Legende o Veroniki Desinićkoj* (<http://www.tz-kumrovec-desinic-zagorskasela.hr/legenda-o-veroniki-desinickoj/>, zadnji pristup 23. lipnja 2017.)
4. Općina Radoboj, *Zlatno tele*, (<http://www.radoboj.hr/index.php/hr/onama-hr/legende>, zadnji pristup 29. lipnja 2017.)
5. Općina Đurmanec, *O nama* (<http://www.djurmanec.hr/index.php?do=onama&lang=hr>, zadnji pristup 1. srpnja 2017.)
6. Grešna Gorica, *O nama* (<http://gresna-gorica.hr/o-nama/>, zadnji pristup 10. srpnja 2017.)

Prilozi:

1. **Crna kraljica**

U drevnom krapinskom gradu 15. studenoga 1405. vjenčao se hrvatsko ugarski kralj Sigismund Barbarom Celjskom, kćerkom grofa Hermana II. Celjskog tadašnjim gospodarom Krapine. Crna kraljica bila je i sestra Fridrika II. Celjskog poznatog po romantičnoj i tragičnoj ljubavi s prelijepom Veronikom Desinićkom. Barbara je bila izutetno lijepa žena, energična, dominantna, spretna vladarica, sklona intrigama. Oko nje je ispletena mreža mističnih priča pa još i danas živi mit o Crnoj kraljici, nemilosrdnoj gospodarici Krapine, Cesargrada i Medvedgrada. Bila je nadaleko znana njena sklonost prema lijepim mladićima koje bi, kad su joj dosadili, bacala lavovima ili puštala u nemilost svog crnog gavrana koji bi im iskopao oči i trgao s njih živo meso. Ne čudi što je bila omražena u narodu i opisana kao "čudo koje donosi nesreću": I kugu šalje Bog, hvala mu i dika budi; ali medvedgradsku kraljicu sam je pakao izrigao! – Za to se i boji Božjeg svjetla, te samo noću izlazi kao sova! I crna je kažu kao olujna noć, a oči joj se krijese kao dva žarka ugljena, pa i u tmini vidi kao mačak. Ni u crkvu bezbožnica ne ide no jedanput u godini, na badnju noć k ponoćnici, a i onda prije odjuri iz crkve negoli Božja služba svrši da je ne bi zatekli drugi pijetlovi. Ne da joj nečastivi u crkvu... (Željko Bajza, Priče ispod Medvednice i Ivančice, Zagreb, 1996.)

2. **Čeh, Leh i Meh**

Legenda o Čehu, Lehu, Mehu Na tri brijega što se nad Krapinom dižu, tri grada bijahu. Onaj, od koga su se ovolike stare zidine još uzdržale, od negda se zvaše, kako i današnji dan, kao i samo mjesto, Krapina. Na brdu, ponad franjevačke crkve, bi jaše grad imenom Psar, a tu nad gospodskom vodenicom na brijegu Šab cu, bijaše grad istoga imena, Šabac. U tri ova grada tri brata, po imenu Čeh, Leh i Meh, negda vladahu. Ova braća bijahu kraljevske krvi našega naroda, te imahu sestru, koja se Vilina zvala. U ono vrijeme Rimljani gospodavahu ovom zemljom. Od njih naš narod za nevolju mnogo stradaše i podnošaše velike sile. Viteška se braća dogovarahu među sobom, kako bi se mogli oteti ispod teška jarma rimskoga. Kako najstariji ljudi još pripovijedaju, među krapinskim i psarskim gradom kožnat

visimost višaše i lancih. Po ovom mostu brat bratu dolažaše na tajne dogovore. No, sestra njihova bijaše u skrovitoj ljubavi sa rimskim poglavarom, koji je zapovijedao ovom zemljom. Kad su se braća dogovorila s ostalimi znamenitimi poglavicami narodnimi i okletvom ujedinila protiv Rimljana, te svijećala, da će na nje složno udariti, Vilina prevelikom ljubavlju opijena izdade tajne osnove braće svoje ljubovniku svome. Urotnici ipak udare na nj, te ga ubiju. A ona najprije uteče u Dupljaču u Strahinje, a odanle u Jame nad Žutnicom, koje se još i danas zovu Ljubine iliti Viline jame, a ono zato, što su ondje prebivale vile, koje su pod obranu svoju primile imenjaki nju svoju. Ovdje ona rodi gospodsko čedo. Malo je vrijeme po tom postojalo, kad se ona sunčala pred špiljom, braća, našavši se u lovu, zapaze ju, uhvate, odvedu u grad Krapinu i uzidaju u onom tornju, koji je nad vratima od drugoga dvorišta blizu pećinske pivnice, u jednom uglu. A od djeteta se njezina osobito čudo stvori. Divlji vol jedan dan, kad su se vile po šumi bile razišle, utrči u špilju gdje se dijete zlatnom jabukom igralo. On se u njega zaleti, digne ga rogovima i divljim skokom proskočiv kroz podzemaljski put, koji je ispod gora Velikoga žlijeba i Hajdinskoga zrna vodio ća na drugu stranu, ondje onako iznese napolje u šumi, gdje ga je neki pustinik sahranio. A ono se mjesto od onoga vremena do današnjega dana po lijepoj glavi ovoga djetetazove Lijepa glava. Rimljani, da osvete ubistvo časnika svoga, pak da pokore pobunjeni narod, uto započeše sa svih strana kupiti vojsku. Tri brata, videći, kako ne mogu onolikoj sili, kolika se dizala na Zagorje, gdje su se oni bili utaborili, ni prevrlom hrabrošću da odole, skupe sve starješine, župane i satnike pučke, pa odluče, da sa svima odličnijimi pristašami svojimi ostave domovinu svoju, pa da se posve isele iz rimske države. Oni znahu, da se narod našega jezika daleko pruža preko Dunaja, te zato prijeđoše sa vjernima svojim preko Dunava, pa se tamo razidoše na tri strane, pak utemeljiše tri države slavenske. Čeh podiže stolicu svoju u Češkoj zemlji, Bojemiji, Leh u Poljskoj, a od Meha Moskoviti (Rusi) zadobiše početak svoj. (Ljudevit Gaj, Vjekopisni moj nacrtak, autobiografija 1875.)

3. Predaja o vješticama se žele udati

Legenda o vješticama koje putuju na bačvi u tek otkriveni novi svijet (Ameriku) priča je o dvije vještice koje su se svom silom željele udati. Naime, legenda kaže da se u selu odvijala svadba, a vještice su ponudile da će kao svoj poklon kroz pola sata mladencima na stol donijeti svježe grožđe. Nitko to nije povjerovao obzirom da je bilo zimsko vrijeme pa je

pao dogovor: ukoliko one uspiju prve na stol donijeti svježe grožđe, mladoženja će prekinuti svadbu i oženiti jednu od vještica. Ako pak ih netko od prisutnih preduhitri, svadba će se nastaviti. Djever se, čuvši dogovor vještica da će na bačvi odletjeti u Ameriku i ubrati grožđe, kradomice uvukao u bačvu i otputovao s njima. Po povratku, dok su vještice likovale zbog izvršenog zadatka, djever je uzeo grožđe i donio ga na stol prije njih te je svadba nastavljena.

4. Predaja o babi Jagi

Naročito zanimljiva legenda vezana je za utvrdu Trakošćan. Evo kako je baba Jaga iz okolice Trakošćana spasila utvrdu i sav puk koji se bježeći pred Turcima sklonio iza kula i zidina Trakošćanske utvrde. Naime, u namjeri da osvoje Beč, Turske su horde prolazile i ovim krajem, ostavljajući iza sebe pustoš, udovice i siročad. Uvidjevši opasnost, Trakošćanska vlastela pozvala je ovdašnji puk u utvrdu da ih tako spasi, ali i zbog veće obrambene moći. Podignuvši pomične mostove zabarikadirali su se u dvorcu i odolijevali napadima Turaka koji su pod svaku cijenu željeli zauzeti Trakošćansku utvrdu. Tko zna kako dugo bi ta opsada trajala, a možda bi i uspjeli u naumu, da im baba Jaga nije pomrsila račune. Već nakon nekoliko dana opsade rekla je da joj donesu drvecep (drveni panj), nekoliko snopova raženog škopa i lučnicu. Rekla je: "Ništa se vi ljudi ne brinite, sad ćete vidjeti što će se dogoditi." Dok je ona na panju lučnicom usitnjavala slamu izgovarajući pritom čudne riječi, iz svake je slamčice poletio strašan stršljan i tako njih na stotine tisuća.. Oni su poletjeli na Tursku konjicu i pješake koji su se razbježali glavom bez obzira, ostavivši Trakošćansku utvrdu neosvojivu.

5. Predaja o Švecovoj pećini

Velike pećine su oduvijek privlačile pozornost ljudi koji su živjeli u njihovoj blizini te su ih gledali sa strahopoštovanjem. Postoje zapisi da se 12. rujna 1834. zapalila pećina Sveciana i 14 dana gorjela rigajući vatru po planini i stvarala izbačaje ognja. Veliko kamenje kao i korijenje drveća, zapaljeno kao munje, letjelo je zrakom i njihov štropot i zvečanje u planini čulo se sa udaljenosti od pola sata. Kažu da je zato 29. listopada 1867. podignut, uz veliku svečanost, križ na pećini gdje je bio i posvećen.Nitko još ni danas ne zna što se stvarno zbilo,

ali mještani vjeruju da križ ipak nije zato postavljen. Smatraju da je križ postavljen u znak zahvalnosti Bogu što je stvorio tako prekrasnu Cvetlinsku kotlinu koju i danas možete vidjeti iz Švecovih pećina kao i velik dio susjedne Slovenije i udaljene Alpe.

6. Predaja o Potkovi

Prolazeći ovim krajem zločesta carica Marija jahala je na konju i stigla tako u vrbljanski kraj, na uzvisinu iznad Maclja, gdje je usput na položenoj kamenoj stijeni sjedila mlada trudnica i ispružene ruke prosila milodar za dijete koje je nosila. Carica je bila srca kamenog i nije udijelila sirotoj djevojci milodar. Uvidjevši nepravdu, staričina kobila je u znak negodovanja nekoliko puta udarila kopitom po kamenoj stijeni tako moćno da se tragovi potkova i danas jasno vide. Vrijedni ljudi Ježovca prozvali su to mjesto Potkova i primjereno ga uredili simbolima kršćanstva. Danas se na Potkovu hodočasti svake godine prve nedjelje po Velikoj Gospi.

7. Predaja o Hadrovoj kruški

U jednom selu stajala je vrlo rodna kruška, Hadrova kruška. Vlasnik je bio jako ponosan na krušku, ali je imao problema s mladićima koji bi je često pohodili i ubirali plodove. Kako bi ih prestrašio izmislio je priču o vještицama koje se sastaju kod kruške i ispričao je u selu. U toj priči vještice su plesale kolo oko kruške pazeći pritom da ne prevrnu drveni škaf pun vode jer će u protivnom biti otkrivene.

8. Veronika Desinićka

Na Uskrs 1401. g. u prelijepom dijelu Zagorja, na malenom brežuljku, pola sata hoda od samog Desinića u kući plemenitog gospodina Gaše Desinićkog na svijet je došla malena zdrava djevojčica Veronika koja na svoju nesreću odmah ostala bez majke. Veronika se razvila u prekrasnu djevojku koja je već u šesnaestoj godini po čitavom Zagorju bila poznata zbog svoje ljepote ali i marljivosti budući da je odrastala bez majke, te je ona bila ta koja se skrbila o svemu kako po kući tako po gospodarstvu. Mnogi mladi plemići koji su je ugledali poželjeli su da im upravo ona bude žena. Iako je znala da će vjerojatno na kraju ipak biti žena

jednog od svih tih mladića koji su joj iskazivali ljubav, u svom srcu maštala je o pravoj ljubavi. Tih su godina upravo Veliki Tabor u svoje ruke dobili moćni strani grofovi Celjski. Jednog dana 1421. g. na Gašino imanje prilikom lova zaluta Fridrik II Celjski sin moćnoga grofa Hermana II. Ugledavši Veroniku, a bio je poznat da voli biti u blizini žena iako je bio oženjen za Elizabetu Frankopan, zamolio ju je da mu da vode kako bi se okrijepio, na što je ona pristala. Tog trenutka rodila se ona prava ljubav o kojoj je Veronika maštala, koja će kako se kasnije pokazalo trajati zauvijek. Nalazili su se tako oni često na jednom mjestu između Tabora i imanja Veronikina. Cijeli kraj govorio je o toj velikoj i pravoj ljubavi. Tako se ta priča o ljubavi proširila sve do Fridrikova oca Hermana i sestre Barbare, žene kralja Sigismunda koji nisu vjerovali u iskrenost te ljubavi misleći da je to još samo jedna u nizu Fridrikovih avantura. Pritisak njegova oca i sestre Barbare bio je toliko velik da je Fridrik, ništa ne govoreći Veroniki, odlučio na sulud način riješiti braka koji ga je kočio da se oženi Veronikom i pokaže svima da je ljubav prema Veroniki ona prava ljubav o kojoj svaki od nas barem jedanput u životu mašta, a rijetki je i ostvare. Ubio je svoju ženu Barbaru, misleći kako će se na taj način riješiti svih zapreka ljubavi između Veronike i njega. Fridrik je pohitao u Desinić k svojoj Veroniki koju je ubrzo u neznanju svih uzeo za svoju ženu. Kada je to saznao njegov otac osjetio je mržnju prema vlastitome sinu koji ga je time osramotio. Naredio je da Fridrika zatvore u kulu, a Veroniku je dao uhititi i pokušao ju pred sudom optužiti da je čarobnica i vještica koja je obmanula njegova sina. Sud je Veroniku proglasio nedužnom. Herman nije priznao tu sudsku odluku, te je nesretnicu dao ubiti i zazidati u najvišu kulu u Velikom Taboru. Tek nakon što je ubio nesretnicu dao je pustiti Fridrika, koji nikada nije prebolio nesuđenu i jedinu ljubav. Ta legenda prenosi se stoljećima s koljena na koljeno, a maštu je dodatno pobudila lubanja koja je pronađena ovih godina u kuli u Velikom Taboru, prilikom preuređenja. Za lubanju koja je utvrđena da je od ženske osobe ne možemo sigurno tvrditi da je Veronikina, ali možemo pustiti da probudi maštu te da se i dalje priča prenosi budućim naraštajima. Uz ovu legendu veže se još jedna priča o, kako su je neki zvali, čarobnici Veroniki.

9. Veronika i Turci

Dok je njezin Fridrik junački kao i u svim svojim borbama protiv Turaka branio njihov dom Veliki Tabor, Veronika je iza prozora srednje kule – rezuckala slamu, onu kojom su pokrivani krovovi. Kada su Turci već probili obrambeni zid oko tvrđave, i doprli sve do

zamka, Veronika je svojim nježnim, prekrasnim ručicama slamu isjeckala na sitne komadiće i s tim je u njedrima osvanula na prozoru. Otpuhnula je te komadiće na nasilnike koji su joj htjeli uništiti dom i svaki komadić se pretvorio u stršljena. Kako je komadića bilo puno nastao je roj stršljena te su Turci pobjegli glavom bez obzira. Tako je prema pričanju Veronika spasila Desinić od moćnih Turaka.

10. Legende i bajke

Potok Sopotnica slapom s visine dva metra spušta se iz spilje u jezerce dubine otprilike jednog metra i ispod mostića nastavlja mirno teći kao plitki potok koji nikad ne presušuje, dubine tako da ga čovjek može pregaziti. Priča kaže da je nekad tu stolovao vrag, bilo je i coprnica i događale su se različite vradžbine. Ljudi su se bojali ići tim putem pa su sagradili kip sv. Mihovila da ih štiti te kapelu u Sopotu posvetili Svetom Mihovilu, anđelu sa najviše moći, koji je bio zaštitnik pećina te jedini u mogućnosti suprotstaviti se vragu.
Potokom, ljudi prenose iz generacije u generaciju, prije 200 godina tekla je crvena vatra koja je gorjela, jednom čak dva dana bez prekida.
Znanost ipak može sve objasniti pa tako crvena boja potječe od crvenog neba na zalasku sunca, a huk slapa i stijene tzv. vražje djelovanje. Mjesto je pravi biser prirode, uvijek otvoren svima za druženja.

11. Zlatno tele

Još od doba turskih pohoda žitelji RADOBOJA rado prepričavaju legendu o TURKOVOM POLJU, o borbi s Turcima u dolini kod župne crkve. Njezin je sadržaj pomalo nevjerojatan, ali i duhovit, a u njemu ipak ima revolucionarne zbilje, a jedna od njezinih verzija glasi: „U doba provale Turaka žitelji ovog područja dočekali su tursku vojsku koja se vraćala s bogatim plijenom iz pravca Slovenije. Jedna je žena lukavom dovitljivošću dala odlučujući doprinos u borbi protiv nadmoćne turske vojske jer je hrpu slame vračanjem pretvorila u SRŠANE, koji su svom žestinom napali turske vojnike. Među Turcima je nastala panika te su počeli bježati. Kako zbog znatne težine nisu mogli ponijeti sav plijen, odlučili su na brzinu zakopati izuzetnu dragocjenosti - „zlatno tele"- misleći kako će se jednom prilikom vratiti po njega. No, to im zbog straha od sršanova ujeda nikada nije pošlo za rukom." Sve od toga vremena mnogi su ljudi neumorno prekapali zemlju na „Turakovom polju" kako bi pronašli zakopano blago, ustrajno vjerujući u istinitost predaje o „Zlatnom teletu".

12. O nama

Prema legendi, povijest Đurmanca, odnosno Gjurmanca seže daleko u prošlost. Priča kaže da ovo mjesto svoj nastanak i razvoj zahvaljuje samo jednom čovjeku, a on se, naravno, zvao Đuro. Legenda kaže kako je bio prilično imućan, te da je sve što je imao ulagao na korist i služenje onima koji su tu živjeli i koji su tuda prolazili, a tih prolaznika je bilo mnogo jer ovuda se putovalo na relaciji Štajerska – Zagorje.

13. Potkova u pećini

Potkova u pećini: negdje u 16.st., u vrijeme turskih pohoda prema Beču, Turci su, vračajući se s tih pohoda kroz naše krajeve, naišli na nepristupačne terene maceljske šume. Tada se njihova vojska razdvojila. Dok je jedna produžila kroz Donji Macelj prema Krapini, druga je krenula istočno pa na jug. Na tom putu su im se ispriječili nepristupačni maceljski tereni. Mnogi konji, izmučeni brojnim pokušajima, nisu mogli dalje pa su u kamenu ostavili neizbrisive dokaze- otisnute tragove kopita, a taj otisnuti trag potkove dao je i ime toj pećini- potkova.

Predaje zapisane slušajući mještane:

1. **Vještice i krave**

Mještani Krapine vole pričati o vješticama i njihovim vradžbinama. Tako postoji predaja da se jedna obitelj zamjerila vještici koja je živjela nedaleko od njih pa im je ona priređivala svakakve vradžbine. Tako se vještica jednog dana odlučila osvetiti kada je obitelj išla sa kravama na ispašu. Krave su mirno pasle travu kada su odjednom popadale na pod nemoćne sa kvrgama po tijelu. Vlasnici krava pretpostavili su o čemu se radi pa su pozvali ženu koja ima moć protiv vještica kako bi im spasila životinje. Žena je izmolila nekoliko molitava, a nakon toga psovala na sav glas. Nakon njenog „obreda“, krave su ustale i nastavile s ispašom kao da se nikada ništa nije dogodilo. (Jelena Turniški:2017)

2. Pranje odjeće u rijeci

Mještani Bednje i okolice, ponajprije bake, vole opisivati kako se nekad prala odjeća u rijeci Bednji uspoređujući to sa današnjom tehnologijom i perilicom rublja. Međutim, opisujući svoje doživljaje obvezno u priču umetnu popularnu predaju kako su nekad vještice noću prale odjeću. Naime, uz odjeću se stoljećima močila konoplja, a kako konoplja ima opojna svojstva od kojih su ugibale ribe, vlasti su zabranile močenje i pranje konoplje u Bednji. Žene su tada to radile u gluho doba noći kako bi se sakrile od „dugih jezika“, a jedan se muškarac pri povratku iz gostionice kleo i tvrdio da vještice noću peru rublje na rijeci Bednji. (Marica Grabar:2017)

3. Predaja o dedeku, babici i unučici

Radobojska legenda govori o djedu, baki i njihovoj unučici, a inspirirana je velikim prirodnim kamenima. Obličje djeda i bake nalazi se na planinskom području, a nedaleko od njih nalazi se još veći kamen unučice pored kojeg se nalazi bunar iz kojeg teče bistra voda te se slijeva u potok. Naime, jednog je dana unučica razljutila djeda i baku, a oni su ju kako bi je se riješili poslali na bunar po vodu. Djevojčica je otišla, no kako je grabila vodu sito bi vodu propuštalo i djevojčici ne bi ništa ostalo. Nakon duge borbe sa vodom djevojčica nije odustajala, a vrijeme je prolazilo. Djed i baka su poželjeli da se unučica okameni tamo gdje se nalazi jer je dugo nije bilo. Prema predaji, unučica se stvarno zakamenjela kraj bunara, no zakamenjeli su se i djed i baka. (Blaženka Turniški:2017)

4. Žabe coprnice

U prošlim se stoljećima vjerovalo u postojanje vještica i coprnica i u njihove moći i čarolije pa su se ljudi služili raznim obredima samo da bi ih otjerali i obranili se od njih. Jednom prilikom u kuću radobojske obitelji ušla je žaba koju je obitelj odmah povezala s coprnicom. Slušajući i vodeći se za pričama starijih, članovi obitelji zapalili su žabu misleći da je ona coprnica i da će se tako obraniti od njezinih čarolija koje je možda bacila na obitelj pri ulasku u kuću. Drugog jutra susjeda za koju su otprije vjerovali da je coprnica hodala je dvorištem i psovala, ljuta i zabrinuta jer se ujutro probudila sa ranama i opekotinama na licu.

Neki koji vjeruju da je to istina još dan danas pale žabe ako im uđu u kuću.(Zdravko Mikša:2017)

5. Coprnice i volovi

Jedan je djed iz Radoboja krenuo orati njivu s volovima. Međutim kako je njiva bila na kosini, odjednom su se nizbrdo počele kotrljati bundeve. Volovi su se uplašili i počeli nekontrolirano skakati i bježati. Djed je uza sebe imao štap kojim si je olakšavao hodanje pa je tim štapom počeo zabijati po bundevama, kako bi ih zaustavio. Drugog dana susjeda je došla iz kuće sa glavom omotanom u bijele gaze. Djed je zaključio da je te bundeve poslala coprnica kako bi začarala volove, no pošto je on te bundeve udarao štapom, ozlijedio je coprničinu glavu pa je na kraju ona više stradala.(Zdravko Mikša:2017)

6. Lucijin stolčić

Predaja o Lucijinom stolčiću poznata je u skoro svakom mjestu Hrvatskog zagorja, a vjerojatno i u svakom kraju u Hrvatskoj. Naime, priča govori da je Lucijin stolčić služio kako bi se otkrilo tko je vještica u selu. Stolčić je dobio ime Lucijin jer se počeo izrađivati na blagdan Sv. Lucije 13. prosinca i morao se raditi sve do Badnjaka, svaki dan pomalo jer nije smio biti završen ranije. Stolčić se na polnoćku nosio na sv. misu te se stavljao ispred ulaza u crkvu gdje bi ljudi na njega morali stajati. Svaka žena koja bi se okrenula prema osobi koja je stajala na stolčiću bila je prozvana vještičom. Da bi se spasio od zlih čarolija vještice, onaj tko je stajao na stolčiću morao je bježati kući preko vode i pritom bacati sjemenke maka ili zrna soli koje bi vještice morale sakupljati. Ako je osoba sa stolčića stigla kući prije no što su je vještice ulovile, bila bi spašena, no ako su vještice na vrijeme pokupile zrnca maka ili soli te ulovile osobu sa stolčića isprebijale bi je do krvi. (Josipa Tuniški:2017)

7. Kartanje u kući pokojnika

Muškarci su u spomen pokojniku igrali igre sa kartama u njegovoj kući za vrijeme bdijenja nakon njegove smrti. Kada je pokojnik od strane mrtvozornika proglašen mrtvim, nije se mogao ohladiti. Tako su prošla 3 dana a „pokojnik“ je i dalje bio rumen i topao u licu.

Muškarci su kraj njega kartali, a on se ustao iz postelje i zavikao „cvancig!“, što znači dvadeset zvanja u igri. Muškarci su se uplašili i pobjegli iz kuće preskakujući stolove i klupe, a „pokojnik“ je nakon dva dana uistinu preminuo.(Dijana Hanžić:2017)

8. Krava bez mlijeka

U priče o coprnicama puno je ljudi vjerovalo jer su jedino tako mogli objasniti čudnovate događaje koji su se zbivali u njihovim selima. U mjestu Podbrezovica kraj Đurmanca živjela je baka Terezika za koju su mještani govorili da je coprnica. Jedne zimske večeri vlasnik imanja došao je u svoju staju pomusti kravu. Međutim, krava koja je imala obilje mlijeka svaki dan, odjednom nije imala ni kapi. Tako su prolazili dani pa se vlasnik zabrinuo. Našio je na konac koji je bio zavezan za kravu, a jedva vidljiv. Vodio se za tim koncem do kraja dok nije došao do staje gdje je bila krava od coprnice Terezike. Njezina je pak krava imala mlijeka kao nikad dosad. Kada je vlasnik krave prerezao konac njegova je krava opet davala mlijeko.

9. Coprnice noću peru rublje

Predaju o coprnicama koje peru rublje u gluho doba noći većina je ljudi barem jednom čula. No, čuti i proživjeti svakako nije isto. Prije tridesetak godina, čovjek iz mjesta Podbrezovica, vraćao se kući iz posjete obitelji. Kada je došao već na pola puta, prelazio je preko mosta iznad potoka. Na potoku je ugledao ženu kako pere rublje. Okrenula se za njim i mrmljala nešto sebi u bradu. On se uplašio da je to coprnica i da za njim izgovara čarolije. Od straha je naravno pobjegao glavom bez obzira.